

Birjiniskî:

Amerîka wê êrîşa leşkerî bike ser Îranê

Şevirmendê Cîmî Kartêr serkomarê berê yê Amerîkayê di warê ewlehiya netewî de ragehand ku, Îran mijara sereke ye di gotûbêjên komisyona karûbarên derve ya kongireya Amerîkayê ye de.

Zîbginyo Birjînskî herweha ragehand ku, herçend heya niha Obama xwe ji bikaranîna

vebijêrka leşkerî li dijî Îranê parastîye, lê heya niha derheq programa navîkî a rejîma Îranê, negehistin tu encamekê. Lewra ew yek rêxweşker e bo destêwerdana leşkerî li dijî bernameyên nûkleriyanê Îranê, û di encamê de Amerîka, bi tenê yan jî bi hevkarîya Îsraîlê, wê vebijêrka êrîşa leşkerî bo ser binkeyên navîkî ên rejîma Îranê hilbijêre.

Obama paketa tehrîmên nû li dijî rejîma Îranê wajo kir

Barak serkomarê Amerîkayê, bi vajokirina pêşnivîsa bergiriyê ya 633 milyar dolarî ya sala 2013'an ya Amerîkayê, tehrîmên tundtr li dijî Komara Îslamî a Îranê pajirandin.

Serokkomarê

Amerîkayê bi vajokirina pêşnivîsa han, nîgeraniya xwe li hember peywendiyên beşên înerjî, gemîvan, gemîsazî ên Komara Îslamî a Îranê, digel çalakiyên peywendîdar bi geşandina programa nûkleriyanê ya wî welatî, eşkere kir û ew tehrîmên nû pejirandin, û li ser vê yekê pêdagirî kir ku hekî kesek yan jî şirketek filizên bi nîrx bişîne Îranê, wê ji aliyê Amerîkayê ve bê cezakin.

Li gor paketa nû a tehrîman şandina filizên bi nîrx weke "Girafît, Alominyom, Istîl, rejûyê Mitalojî û Nermefzarê Pîşesazî"yê, bo Îranê qedexe ye.

Ehmed Turk serdana Îmraliyê kir

Hevserokê Kongireya Civaka Demokratîk Ehmed Turk û parlamenterê BDP'ê Ayala Akat hevdîtin bi serokê PKK'ê Ebdulla Ocelan re pêk anîn. Li gorî zanyariyan eva dema serokê Îstîxbarata Tirkîyê (MIT) ji bo çekdanîna PKK hevdîtinan li gel Ocelan pêk tîne. Piştî vê hevdîtinê Ehmed Turk li gel rêzdar Ebdulla Ocelan, û nûçeyê dengvedaneke zaf li ragehandinên Turkiyê, herêm û cîhanê de hebû.

Serokê herêma Kurdistanê jî bi derkirina daxûyaniyekê kêfxweşiya xwe ji vê hevdîtinê nîşan da û alî bona destpêkirina gotûbêjan li pêxema çareseriyê de pêngavan hilgirin.

Piştî vê ku li ser biryara Îmraliyê gireva birçînbê bidawî hat, hem Turkiyê û hem jî bîrûraya giştî hatne ser vê bawerê ku Ocelan aliyêke ve pirsê ye û bêy wî nikarin bigîjin tu çareseriyên.

R:4

Roboskî! Tawanek li dijî mirovahiye

R:6

Biryara "Congress" a Amerîkayê

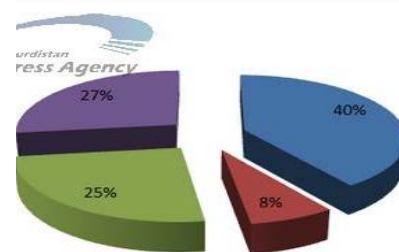
R:7

Îran û Turkiyê, têkiliyên pîrr...

R:8

serjimêriya kuştina kasibkarên Kurd...

R:11

Bingehê nasnameya Kurdan zimanê wan e

Wajokirina du belgenamêyên mirovî û giştîgîr

sedem, hewcehî, û rê û cih

Hewpeyvîn: Riza Fethullanijad

"Gellek caran bîrûrayên nedemokratîk û pîrr ji cudahî heta li mêjiyê wî kesî de jî heye ku xwe kesekî demokrat dihesibîne, jiber ku hukim

Sergotar

Îran û Turkiye

Şehab Xalidî

Her du welatên Îran û Turkiye ku li heştê salên borî de evraz û nişîvek zaf di tîkiliyên siyasî ên navbera wan de hebûye, û li ser pirsên siyasî ên herêm û cîhanê hinek caran hevhelwest û carna jî helwestên cuda hebûne, piştî hatine ser karê a dewleta AKP'ê li Turkiyê de rûpeleke nû di tîkiliyên siyasî û tîcarî ên navbera her du welatan de hate vekirin.

Rejîma Îranê bi sedema vê ku tîkiliyên wê bi welatên Ewropayî re, li ser pirsê navîkî gellek lawaz bibû, hewcehî bi pêwendiyêke baştir di gel Turkiyê hebû. Lewra xwe nêzî Turkiyê kir û Turkiye bû bi bazareke germ ji bo şandinaneft û gaza Îranê, û Îran jî bû bzarek germ bo kalayên Turkiyê. Ji aliyek din ve hemû demê hem Turkiye û hem jî ÎranK li ser nifûza zêdetir û bihêzkirina deshilata xwe û bilavkirina modêl û şeweya deshilatdariya xwe li herêmê de, rikeberî hebûye, lê Turkiye berdewam di warê enirjiyê ve hewcedarê Îranê ye û Îran zêdetir ji %10 ji enirjiya Turkiyê dabîn dike.

Ew pêwendiya pîrr ji evraz û nişîv a di navbera her du welatan depîştî gihîştina pêla Buhara Erebî bo welatê Sûriyê, berev sarbûnê ve çû.

Ji aliyek din ve razîbûna Turkiyê bi danîna sekoya mûşekiya patiryût di nav xaka Kurdistanê hêndey din rejîma Îranê nîgeran kiriye.

Lewra bi sedema wan bîrûboçûnên cuda ên siyasî û îdeolojîk ku rejîma Îranê û weha dixuye ku ew tîkiliya pîrr ji evraz û nişîv ya di navbera Îran û Turkiyê ber bi sarbûneke zêdetir ve here, û asayîbûna wan pêwendiyên jî girêdayî ye bi bûyerên piştî nemana Beşar Esed û hatine ser karê ye hikumetek nû di vî welatî de, ku bêguman wê demê gellek ji hewkêşeyên siyasî ên herêmê guhertin bi ser de tê.

Mîro Elyar, bajarê Jinêv, di dema wajokirina belgenamêyên Jinêvakalê

nine ku ew yek bi zanebûn be".

Ew yek gotina Dr. Mîro Elyar endamê Deftera Siyasî a PDKÎ, di rewta gotûbêjekê de ye ku derheq wajokirina dubelgenamêyên navneteweyî, li ser parastina mafê jin û zarokan ji aliyê vê partiyê ve di gel wî me birêve bir. PDKÎ tevî çar rêkxirawên siyasî ên din ên Kurdistanê li 14'ê Desambera 2012'an li Jinêva Swîsê du belgenamêyên ser bi rêkxirawa Jinêvakal, (bangewaza jinêv) wajo kir ku pêk tînin ji "belgenamêya pabendbûna bi bangewaza Jinêv bo qedexekirina tundûtîjîya sîksî, li rewşa aloz ya şerê çekdarî de û berev jinav birina cudahîdanîna regezî" û "belgenamêya pabendbûna bi bangewaza Jinêv bo parastina zarokan ji bandora nakokiyên çekdarî". PDKÎ bi wajo kirina wan belgenamêyan, li pêwendî tevî bendên pêdagirîkirî li ser wan erkdar dibe. Dr. Mîro Elyar ku bi nûnertiya PDKÎ li civîna pêwendîdar bi vê wajokirinê de beşdarî kiriye, li ser vê bawerê ye ku garantiya herî giring bona cîbicîkirina bendên vê belgenamêyê "hîndekarî, hîndekarî û hîndekarî" ye. Guherîna bîrokeyên nademokratîk û cudahîdanan bi dijî jin û zarokan karekî giştîgîr û hemûalî dixwaze, bi awayekê ku li welatên pêşkevî ên cîhanê de hêzeke zaf ya mirovî, rêkxiraweyî û hikumetî di pêxema wan armancên bilind de tînin danîn, çî bigîje bi vê ku di civakeke wek Kurdistanê kar jêre bê kirin, ku deshilateke nedemokratîk û serberedayî wek Komara Îslamî bi ser de zal e. Deshilatek ku li gorî aysaya wê ya bîngêhî geşepêder û piştîvanîkerê danîna ferq û cudahiyan bi taybetî bi dijî jin e. Rojnameya Kurdistan bona

zêdetir hûrbûna li ser wan du belgenamêyên mirovî û nasyarbûna di gel boçûna PDKÎ derheq hewcehiya wajokirina wan, û karkirin û şeweya cîbicî kirina wan ew rapora jêrîn berhev kiriye.

- rêkxirawa Jinêvakal û kiryarên wê

Her du belgenamê her wek ji navên wan ve diyar e, belgenamêyên pabendbûna bi bangewaza û gaziya Jinêvê ne. Bangewaza Jinêv rêkxiraweke navneteweyî ye ku li sala 2000'ê de hate damezrandin û her wek Dr. Mîro dibêje "Zêdetir bi vê hatiye nasîn ku dijî bikaranîna mînen dijî takekes e". PDKÎ li 4'ê Desambera 2007'an de bi amadebûna birêz Mistefa Hicrî sekreterê PDKÎ, lihevhatina "qedexebûna mînen dijî takekes" li nawenda vê rêkxirawê li Swîsê wajo kir, û bi awayek fermî bû endamê vê rêkxirawê. PDKÎ jî vê demê pêve heya niha li komeke çalakîyên Jinêvakal de beşdarî kiriye û heta bi çavdêriya vê rêkxirawê, hijmarek mînen paşevî kirî li enbarên PDKÎ de li kar xist. Renge ew pirsyara bê pêş ku gelo dewlet jî dikarin bibne endamê Jinêvakal û lihevhatina qedexebûna mînen dijî nefer, û belgenamêyên ser bi vê rêkxirawê wajo bike. Di vî warî de me ji Dr. Mîro pirsyar kir ku di bersivê de got: "Jinêvakal taybetmendiyêke giring ya wê ew e ku diyalog û alîkarî, di gel aliyên çekdar ên xeyrî dewletî dike. Tevî vê yekê jî di gel NGO û rêkxirawên warê dakokî ji mafê mirov, mafê jinan, mafê zarokan û ... alîkarîya berdewam heye". Jinêvakal tevî konvansiyona Jinêv û rêkxirawa NY, alîkarî û pêwendiyêke rasterast heye.

Bijartiyek ji belgenamêyan

Belgenamêyên pêwendîdar bi mafê zarokan bi vî awayî dest pê dike:

"em (navê vê aliyê ku îmze dike) ji rîya nûnerên xwe ve ku

sedhilatek tewaw pê ahtiyê dan, nîgeran in derheq bandorên bi zirar û berfireh ên nakokiyên çekdarî, ku li ser geşekirina cesteyî û eqlî a zarokan heye, û vê derencxama xirap ku wê piştê li ser tenahiya mirov û cihgîrbûna aştî û geşekirinê, wê hebe.

Em pêdagiriyê li ser xwastekên xwe dikinderbarê parastina xelkê sivil bi taybetî zarokan ji bandor yan tehlûkeya karê leşkerî, herweha bona rêzgirtina ji mafên wan bo jiyanê, bo perwerde û geşekirin ku li awayê herî baş a xwe de li berjewendiyê zarokan de be".

Ew belge name bi giştî berçavgirtina çend pîrensîpên navnetewî û giştîgîr li pêwendî tevî parastina mafê zarokan li dema şer de bi xwe ve digre, ku çend xalên wê weha ne:

Berçavgirtina " sitandardên curbicir ên nav yasayên navnetewî, ku parastineke taybet bo wan zarokan dabîn dike, ku nakokiyên çekdarî bandor li ser wan hebûye".

" em haydar in ji vê ku yasaya bîngêhî a dadgeha navnetewî ya tawanbaran, vê yekê wek tawan dihesibîne ku zarokan jêr 15 salî, bo leşkeriya bi zorî bêne birin".

"zaroka bi vî awayî tîne pênase kirin ku divêt temenê wan jêr 18 saliyê be".

"Em girêdayî dibin bi qedexekirina tewaw ya bikaranîna zarokan di dema dujminkariyan de".

"Emê karê rastîn digirne pêş bona xatircembûna ji vê ku zarok tewaw destê wan bi xurek û agehdariyên tendurust (ku ew yek alîkarîya derûniya civakî jî bi xwe ve digre) û perwerdê jî bi xwe ve digre, û li her cihê ku îmkân hebe , destê wan divêt bigîje çalakîyên demderbazkirin û çalakîyên kulturî".

"Em asankariyan dikin bo hewlên rêkxirawên mirovî ên bê alî, derheq vegeandina zarokan bo nav malbatên wa".

"biryar û rênimayiyên hewce em derdikin, bo dezgehên siyasî û leşkerî, û her weha bo fermaner û milîtanên xwe, bi armanca karpêkirina ya ku me girtiye stûyê xwe. Ew yek jî karê bilavkirina zanyarî û hîndekariyê bi xwe ve digre".

Doma R: 2

Belgenameya pêwendîdar bi mafê jinan weha dest pê dike:

“ em (navê vê layenê ku îmze kiriye) ji riya nûnerên tewaw girêdayî bi xwe ve, nîgeranîn derheq wan bandorên dirêjheyam ên cestayî û derûnî û civakî ku tundûtîjîya sîksî heye li ser qurbanîyan û malbatên wan û civatgehan bi taybetî li rewşa aloz ya çekdarî de, û herweha ew tehlûkeya ku dixê ser tenahiya mirovî û aşîparêzî.

“ em pêdagiriyê dikin li ser biryarên xwe bona vê ku hemwelatîyên sivîl û kesên din ku beşdar ninin li dujminkariyan de, ji tehlûkeya oporasyonên leşkerî biparêzin û rêz ji mafên wan ên bîngeîn bigrin”.

Em belgename bi giştî berçav girtina çend pîrensîpên mirovî û giştî derheq rûbirûna tevî bandorên malkavilker ên rewşa şer li ser jinan bi xwe ve digre ku çend xalên wê weha ne:

“ emê bi tewahî vê yekê berçav bigrin ku yasayên navnetewî tewaya curên tundûtîjîyên sîksî qedexê dike, û ji vê yekê jî agehdar in ku karê tundûtîjîyên sîksî, wek tawana şer, û tawan bi dijî mirovahiyê û wek komkujî (jînosayd) tê hesibandin”.

“ em biryarê didin ku me rol hebe bona dawîanîna bi xwederbazbûn ji cezakirina tundûtîjîkaran di warê sîksî”.

“ em vê yekê berçav digrin ku ew siyaseta û karên ku cudahiyan didanên li ser bîngehyên cureyên komelayetî, bi taybet ya ku bi dijî jin û keçan tê encam dan, dibîne sedema cureyên din ên tundûtîjîyan”.

“Em bi tewahî pabend dibin bi qedexê kirina tundûtîjîya

Sîksî” dijî her kesekê, çû hemwelatîyê sivîl be, yan ser bi hêzên çekdar ên dewletê yan ser bi çekdarên ne hikumetî be”.

“ emê hewlek zêde bidin bona dabîn kirina vê alîkarî û pişgiriya ku qurbanîyên tundûtîjîya sîksî, hewcehî pê hene bo derbazbûna ji bandora wan cure tundûtîjîyan”.

“Em hewlek zêde didin bo destberkirina beşdariyek zêdetir û mijûlbûnan jinan li piroseya biryardanê li gişt astekê de”.

“em biryar û rêniwîniyên hewce derdikin, bo dezgehên siyasî û leşkerî xwe, û herweka bo fermande û milîtanên xwe, bi armanca karpêkirina ya ku me girtiye sitûytê xwe, ku ew yek jî karê bilavkirina zanyarî û hîndekariyê bi xwe ve digre”.

Çavdêriya bi ser çavaniya birêvebirina bendên belgenameyan

Li vir de ew pîrsyar tê gorê ku rêkxirawa Jinêvakal çawan, bi ser rewta cîbicîkirina bendên her du belgenameyan de çavdêriyê dike:

Dr. Mîro Elyar li vê derheqê de bi rojnameya Kurdistan ragehand ku : “ li ser daxwaza Jinêvakal ku her rêkxirawek ku ew belgename îmze kiriye, divêt du kes bi Jinêvakalê bide naskirin bona vê ku çavdêriyê bi ser rewta cîbicî kirina wan de bike. Ew du kes erkdar in du salan carekê rapora çavdêrî û karê xwe bidin, Jinêvakalê”.

Ji Dr. Mîro me pîrs kir ku gelo Jinêvakal her bi rapora wan kesên ku ew rêkxiraw bi wan dide nasîn razî dibe, got: “ em bi vê hindê razî nabin, belkû her demekê Jinêvakal bixwaze heqê serdana li binkeyên ser bi vê rêkxirawê heye û dikare tevî endamên wê li her astekê de gotûbêjê bike û her demekê daxwaza pêkanîna simînar û

civîn û ...hwd bike, divêt em bersiva erênî bidin wan”.

Hewcehiya îmkarîna belgenameyan ji aliyê PDKÎ ve

Renge ew pîrs li cem hinek kesan pêk bê ku gelo PDKÎ heya niha bi wan pîrensîpên mirovî û giştîgîr ên ku li wan belgenameyan de pêdagirî li ser hatiye kirin, pabend nabûye ku niha belgenameyek weha îmze dike, birêz Elyar li vê derheqê de got: “ na, ew yek nayê vê wateyê ku me peyrewî ji wan belgenameyan nekiriye. Em wek PDKÎ wek tevgerê mirovî ji her pêngavek ku li ser pîrensîpên cihê baweriya me ku pîrensîpên mirovî pêdagirî bike, û bona zêdetir geşandina wan bîrokeyan be, pêşwazî dikin, û li vê derheqê de bo hizra pêşkewtîa xwe hevpeymanan peyda dikin”. Navbirî mînakekê li vê derheqê de radixe ber çavan: “Niha welatek demokratîk ku aliyê kêmlî astê navneteweyî de bi modern û pêşkevî hatibe nasîn, wek Swîsê ku bilavoka navneteweyî a mafê mirovan îmze dike, gelo ew yek tê vê wateya ku wan heyta niha bendên vê bilavokê binpê kirine, ne, belkû bona qahîmtirkirina wan bîroke û pîrensîpan ku hertim berçav girtine, îmze dike”.

Perwerde, perwerde

Her wek ji naweroka her du belgenameyan re diyar e, PDKÎ tevî wajokirina wan erkdar dibe bi cîbicîkirina bendên wê û pêngavhilgirtina bi kiryar li pêxedm armancên diyarî kirî li nav wan de. Elyar jêve ye hewceye ku divêt karê hizrî û ronîkirinê li nav tewaya tex û qatên Kurdistanê de bihê kirin. Ew li ser vê bawerê ye ku: “Em (PDKÎ) tevî vê ku li gorî programê û bi bawer partiyek modern in, lê bi sedema çavaniya xebata xwe û rewşa

xebatê ku ser mr de hatiye sepandin, hêla me nekariyê buhayên mirovî bi vî awayî ku hewce ye li civaka xwede propagandeyê jêre bikin”.

Navbirî rû li endamên PDKÎ dibêje: “ gellek giring e ku endam û rêkxistina me zanyariyan li ser hewcehiya berçavgirtina wan belgenameyan hebe, û bizanin ku ew jî li gorî erkên xwe, bi birêvebirina rasdirpardeyên Jinêvakalê pabend bin”.

Birêz Elyar li ser vê baweriyê ye ku her takeke civakê hest bi vê yekê bike ku hewce ye di wan waran de perwerdê bibîne û zanyariyan bi roj bike, îca ew kes demokrat be yan ne. Bi raya wî “ gellek caran hizrên nedemokratîk û pîrr ji cudahî heta di nav mêjiyê wî kesî de jî heye ku xwe demokrat dihesibîne, ji ber ku ne hum e ku ew yek bi zanebûn be”.

Wî mînakek da me ku li çend salên borî de biryarek bo endamên YE derket ku li piraniya pîşeyan de ew kesên ku daxwzkarê damezrandinê ne, hewce ye ku belgeya tewawkirina dewreyê hebin ku bi navê dewreya “ dîtin û berçavgirtina cudahiyan” û hewce ye ku her du salan vê belgeyê nû bikin. Bi boçûna Dr. Mîro ew yek mînakek berçav e ku li Ewropa ku pitir ji du sed salî dibe demokrasî tecrube kirine û xelkê wan her di dema zarokatiyê ve li warê reftarên demokratîk hatine perwerde kirin, hest bi hescehiya hînbûn û bi roj kirina zanyariyan di warê parastina mafl jin û zarokan dike, jiber ku em ku li vî warî de ku xwediyê wan îmkanat û pêşîneya wan jî ninin, nabê hest bi giringiya perwerdê nekin. Ew dibêje ku PDKÎ heta amadeyiya xwe li cem Jinêvakalê eşkere kiriye ku waneya fêrkariyê li vê derheqê de jî bo endamên rêberiya PDKÎ bêne danîn û pêdagire ku riya herî baş, “Perwerde, Perwerde, û Perwerde” ye.

nexşeya siyasî a Rojavayê Kurdistanê hat diyar kirin

Navenda Yasayê nexşeyek nû ji Rojavayê Kurdistanê belav kir. Di vê nexşeya nû de kurdistan rojava, ji gundê Eyîn Dîwarê ve dest pê dike û heya Bendera Eskenderûnê diçe.

Di nexşeya Nawenda Yasayê de hemû deverên Rojavayê Kurdistanê di yek parçeyî de hatine kişandin, lê rûberê herêma Kurdistanê li Sûriyê de nehatiye diyarî kirin. Weke tê xuyakirin rûberê Kurdistana Sûriyê ji rûberê welatê Lubnanê berîntir e.

Li gorî amarên nefermî hijmara Kurdan di Sûriyê de pitir ji sê milyon kesî dibe.

Şêvirmendekî Mursî:

Îsraîl heya 10 salên din wê ji nav her

Osam Eloriyan Şêvirmendê Mihemed Mursî serkomarê Misrê regehand ku di 10 salên dahatî de Îsraîl jina diçe.

Navbirî ku yek ji serkirdeyên Îxwanol Moslimîn e, di doma gotinên xwe de ragehand ku di 10 salên dahatî de Filistîn rizgar dibe û Îsraîl jî ji nav diçe û dibe dagîrker jî vegerin welatên xwe.

Herweha daxwaz ji cihûyên bi regez

Misrî kir ku axa Îsraîlê bi cih bihêlin û vegerin Misrê, da ku riya vegeriyana Felestîniyan bo ser xaka xwe xwestir bibe.

Roboskî! Xwîn digrî, gelo kî berpirsyar e?

Selim Zencirî

Gava mirov rûpelên dîroka Kurdistanê vedide, kêm rûpel dixuyin ku bi bûyerên tal, cinayet, komkujî û tirajîdiyan ve ji aliyê hêzên zal bi ser Kurdistanê ve nehatibine nexşandin û xemlandin. Dîrokek ku pir e ji êş û azaran û hêj jî didomin. Bi taybetî li parçeyê nav xerîteya siyasî a Turkiyê de, dewletê bona serketina di siyaseta helandin û jînosayda kurdan de hovêtî û tirajîdiyên mezin pêk anîne.

Komkujîya Roboskiyê jî yek ji wan e ku di 28'ê Kanûna 2011'an li Qilebana Şirnexê de pêk hat û têde 34 xortên kurd ku 19 ji wan zarok bûn, bi êrîşa balafirên şer ên Turkiyê jiyana

xwe ji dest dan. Cinayeta han doma cinayetên din ên weke Dersîm, Zîlan, Agirî, Sîwas, Meraş, Sason û şevitandina 4000 gundên kurdistanê, operasyonên leşkerî, girtin, îşkence û ...hwd e. Her çend dewletê ji riya tirsandin û çavsoriyan ve kariye yên berê binuxumîne û balgiyê xatircemiyê bixe bin serê xwe, lê ew bûne beşek jibîrnekirî a dîroka kurdan û rojek wê bê ku hesaba her hemûyan li baregeha edaletê de ji wan bê xwastin û şermezare dîrok û mirovahiyê bîn kirin.

Her çend ku li komkujîya Roboskiyê de jî dewlet û hikûmetê hewil dan ku bi çewşekirin û berxwar kirin raya giştî cinayeta Roboskiyê jî veşêrin û bispêrine rûpelên dîrokê, lê bi ser neketin. Ji ber ku ne kurd, ne jî serdem ya berê ye. Em dibînin ku piştî borîna salek bi ser bûyerê de dosyeya Roboskî her zîndî ye û gel bi berxwedan, hevkarî û hevxebatî û bi ruhê netewatîyê xwedî ji îrade û zarokên xwe derketin û yekîtiya xwe bihêz kirin û bi çalakiyên cur bi cur ên

şermezar kirinê, hikûmeta Turkk birin jêr pirsîyarê. Lewma nixandî û encamên ku mirov dikare piştî salekê ji Roboskiyê bigre ev in:

- Mentalîte û zîhniyeta hakim cudahiyeke wusa berçav bi yên berê re nine û pir caran çareseriyê li tund û tûjî û taktîkên gor perwerdeya xwe dibînin.

- Jiyan û canê xortên gelê kurd ne ji wan re girîng e, ji ber ku li ser kuştina 9 hevwelatîyên turk li keştiya Marmaray, amade bûn ku pêwendiyên xwe bi welatekî herî bihêz ê deverê weke Îsraîlê qut bikin û lêborînê weke pêşmerc bona çalak kirina pêwendiyên xwe xuya bikin.

- Siyasetên qirêj ên dewletê bi nîsbet kurdan û nedana derfetên karî ji wan re jiyana gundiyan kurd dijwar kiriye û hejari û zehmetiyên jiyane wan neçar dike ku bona bijîva malbatên xwe riyên herî metirsîdar bi nirxa ji dest dana jiyana xwe bigrin ber xwe.

- Serbarê wê ku di bin givaşên raya giştî de, hikûmet neçar ma ku komîsyonek taybet ji Meclîsê bona lêkolîna jêre pêk bîne, lê xwe gêzirandin, lînepirsînek micid û ronî nekirina sedem û encamên wê, nîşan dide ku hikûmet xwe nade bin barê berpirsatiyê û dixwaze bi leyîstokên weke bikujên nediyar û dewleta kûr vî barê giran li ser xwe hilde û bêdengiyê jê bike. Bi vê siyaseta jî zêdetir kurdan û malbatên goriyan birîndar û dilşevitî dike, ku eva jî xizmetê bi bihevreyê jiyana aştiyane a wan nake û şeqara navbera kurd û dewletê berfireh û kûrtir dike.

- Hikûmet çewşekariyan bi nisbet kurdan dike û dixwaze wusa nîşan bide ku hin ji wan ne sîvîl in û rewatiyê bide cinayeta xwe, lewma jî

lêborînê naxwaze û bi gotinên derevîn kurdan û raya giştî dixapîne daku hêdî hêdî ji bîra wan bibe û bispêre erşivê.

Encam:

Di yekemîn salvegera vê tirajîdiya bijan de kuradan bi xemgînî, lê bi gireseyî û bi ruhê hevkarî, biratî û yekîtiyê ve ew bibîr anîn. Eva ku 850 saziyên sîvîl bi pêşengiya partiyên siyasî dest dan çalakiyên bîranîna goriyan û şermezar kirinê bi metodên curbi cur, nîşan ji bihêzbûna hesta netewî, ruhê berxwedan û xawedî derketina ji xortên gel e û mal û gewherên dunyayê bal wan nake dîtina yek care wan. Lewma tenê bi berxwedan û zîndî hiştina dosyayê, hawar birin bo saziyên mafên mirov û dadgehên navnetewî, hikûmet û dewleta turk neçar bikin ku lêpîrsînek micid bide destpê kirin û bi pêkanîna dadgehiyek dadperwerane encaamderên eşkere û lêborînê ji gel bixwazin. Bi vî awayî him rê liber dubare nekirina tirajîdiyên han tê girtin û him jî rê xweş dibe bona diyalog û çareser kirina pîrsê bi metodên aştiyane û bihevreyê jiyana wekhev ku li qazanc û berjewendiya hemû Turkiyê de ye. Ji ber ku azadiya kurdan mafê kesê pêpes nake, belkî sînorê demokrasî, azadî, bextewerî û bihevreyê jiyane li turkiyê firehtir dike. Lewma hikûmet jî dibe cesaret bike û bi îradeyek qahîm gavên hewce bavêje ku ew jî carê lawaz e.

Rojhilata Navîn ji "kê hikimkirinê" ve ber bi "çawa hikimkirinê" ve!

Sarya Azer

Pêşdîtina senaryoyan li ser rewşa civakî-siyasî ya Rojhilata Navîn her ku diçe dijwar û dijwartir dibe. Buhara Erebi li gel xwe kêşeyên ku birînen kûr û girêyên li hevaliyayî yên navçeyê bûn, ji nû ve kelijandin û li gel xwe ber bi dawiyêke bê pêşdîtîne ve dibe.

Buhara Erebi ji birînen kêmaniyên netewî, mesebî û her wuah kontakta sekolarîsm û hikûmetên îslamî,

demokrasîxwezî û dîktatoriyê çê bûye.

Ev navçe bi dehan sal in ku ji aliyê dîktatoriyên tek ol, û tek netewe ve hatine birêvebirin. Ji aliyêke din ve, şerê Îsraîl û Filestînê, bi dehan sal e, herêm tûşî şer û pevçûnan kiriye.

Buhara Erebi di rastiya xwe de kontakta demokrasîxwezî û dîktatoriyê ye, û herwuha hêviyêke mezin e ji bo destpêkirina proseya demokratîzasyonê û xwedî nasnamebûna gelan bi her awayeke olî, netewî û regezî.

Di nixandîneke giştî de, rewşa navçeyê û serhildana gelan di bin navê buhara Erebi, vî rastiye derdixîne holê ku îdî serdemê modernîzasyonê, di wê navçeyê dest pêkiriye. Karl Poper felsefeya siyasî ya civakên ne modern, bi vî pirsyarê dide nasandin ku wê "kî hikim bike". Lê ew dide zanîn ku pirsyara felsefasiya siyasî ya

serdemên modern, ev e ku wê "çawa hikim bê kirin".

Rojhilata Navîn bi qonaxa modernbûnê ve, nêzîk e. Her çiqas ku hin faktorên girîng weke dewletên îslamî yên tundrew, li hember wê diyalektîkê de berxwedanê dikin, lê guhartin, di rê de ye, û dema pêşiya me, wê bibe qada rikeberiya modernîzasyon û yasayên çaxên navînî yên desthilatdariyên heyî di navçeyê de.

Ji aliyêke din ve, hin hêzên ku li berxwe didin û xwe ji guhartinê re amade nakin, rewşa navçeyê pîlan û bernamayan dariştî yên hêzên rojavayî ji bo destêwerdana di karûbarên navxweyî didin zanîn. Li gor nêrîna wan, aloziyên navçeyê ji projeya "Rojhilata Navîn a Mezin" ku di sala 2003'an de, ji aliyê Amerîkayê ve hatibû ragehandin, çavkanî digre. Lê di rastiye de, ew naxwazin vîn û

îradeya gelan û daxwezên wan yên demokratîk berçav bigrin.

Her wek di mînakên serhildana gelên navçeyê de xûya ye ku daxwza mafên wekheviya hemwelatîyan bû ku dîktatorî ji desthilatê vîde birin.

Hemwelatî ji endamên civakên siyasî yên ku di coxrafiyayeke diyar de dijîn re, tê gotin...

Esed diçe û Kurd hêsta jî bi hesabên biçûk ve mijûl in

Memo Şahîn

Dezgeha îstixbarata Almaniyayê dezgehek kûr û bi quwet e. Bê deng, bê teşqeke karê xwe dimeşîne. Destê wê hem li cem desthilatdaran in, hem jî li cem mûxalifan. Çi li hûndir, çi li derva pêk tê, serwest e.

Di dema êrişê Dewletên Yekbûyî yên Emerîkayê li hember Seddam, di rojên krîtîk yên di buhara 2003'an de agahiyên giring, kordînatên baregehên Seddam, îstixbarata Almaniyayê pêşkeşî Amerîkiyan kir û wisa jî Bexda ket û destpêka rûxandina rejîma Seddam ket qonaxek nû de.

Destên îstixbarata Almaniyayê ne tenê li Îraqê xurt bûn, destê wê her wiha li Sûriyê û Îranê jî heya qesr û parlamentên wan welatan jî dirêj dibû û dibe. Navê vê siyaseta jî mîna "Diyaloga Krîtîk" dabûn.

Wan rojan îstixbarata Almaniyayê (BND) zengil lêda û îlan kir ku emr û jiyana rejîma Esed ne dirêje û ber bi dawiyê ve diçe. Diyarde û nîşaneyên vê yekê jî çend hefteyên dawî de derket pêşberî raya giştî. Hewldanek navnetewî li Ewropa, Rojhilata Navîn, li Rûsya û Amerîka rû da û nêrînen cûda nezîkî hevûdu dibin.

Ger Rûsya ji aliyê Amerîka û Ewropa bê tatmînkirin, daxwaz û berjewendiyên Rûsya li Sûriyeyê û hewza Derya Spî bîn berbiçavgirtin, mesele temam e û pêvajoyê jî ber bi dawiyê wê biçe. Rûsya niyeta xwe eşkere kir û niha bazarî li ser daxwazên Rûsya

tên meşandin. Di heman dem û wextê de jî muxelefeta Sûriyeyê jî nû ve hat şidandin û Koalîsyona Netewî ya Sûriyê li Qeterê hat demazrandin. Her wiha li Antalyayê serkêşên Artêşa Azad a Sûriyê hatin ba hev û di bin sponsoriya, sîwana Tirkîye, Fransa, Înglîstan, Amerîka, Qeter û Erabîstana Siûdî de navendek leşkerî damezrandin.

Muxalifên Ereb refên xwe qayimtir dikin û cûdahiyên xwe datînin aliyekî û xwe ji bo desthilatê amade dikin. Li ser dahatû û pêşeroja Kurd û Kurdistanê qet tiştek pozîtîf nabêjin, ne dezentralizasyona Sûriyeyê qebûl dikin û ne jî bo statûyek nû bo rojavayê Kurdistanê hazir û amade ne. Bi ser de jî helwesta Kurdan hêsta ne yek e; hêzên Kurd ne yekdeng in, ne hemaheng in, ji hevûdu re ne vekirî ne.

Raya Kurd bi ragihandina Desteya Bilind a Kurd di navbera hemû hêzên siyasî ên rojavayê Kurdistanê de gelek dilşad û bextewar bû. Ev yekîti li hemû Kurdistanê bû sedema şahî û dilxweşiyê. Lê çend meh derbas nebûn, kes nizane, ma ev yekîti maye an na. Ji ber ku her alî li têt û miqamek cûda dixê; yek govêndê

ber bi aliyê rast ve dikşîne, yê din hewl dide ku govênd ber bi aliyê çep ve here.

Biryarên hevbeş ên Desteya Bilind a Kurd li erdê man, ne di aliyê siyasî û leşkerî de, ne li aliyê dîplomasî û têkiliyên derva de gavek bi hevra hatin avêtin. Ev hemû li pêşberî raya giştî ya Kurdistan û cîhanê pêk tên. Lê dîsa jî dema ev hêz li Hewlêrê tên ba hev, behsa hemahengiyê dikin, wênayên bi rûken belavdikin.

Raya Kurd jî dizane ku mesele, problem, pirsgerêk di navbera hêzên mezin û sereke de ye. Raya Kurd li parçên din li ser konseptê hevbeş li hev nakin. Ser de jî di şerê mezhebî ku niha li Sûriyeyê pêk tê, ji hev cuda difikirin. Yek piştgiyêk şermok dide cepheya Sunîyan, alîgirên xwe bê dawet dişîne Stanbol û Doheyê, yek bi awayek sergirtî mil dide eniya Şiiyan. Aliyekî cepheyê Tirkîyeyê dikşîne, serkeşiya aliyê din jî Îran dike û hevşîrikên wê jî Sûriyê û Iraq in. Ev hemû jî rejîmên dîktator in; Kurdistan di bin nîrê wan de dinale.

Tirkîye li alîkî, Îran, Îraq û Sûriyê jî li aliyê din şerek mezhebî dijî hev dimeşînin. Nakokiyên mezhebî hezar sal in berdewam in. Lê dema pirsê Kurd hat holê, ev dubendî, neyartî û dijminatî di nav wan hêzan de namîne û hemû bi hevra li hemberê Kurdan disekin û dibin yek.

Seddam çû, lê Şeddamek nû di nav civata Ereban de bejn davêje. Malikî hazirîya sefera Kurdistanê û şerê Kurdan dike. Sibê jî wê

Esedek nû di nava wan hêzên nû li Sûriyeyê de wê bejn bavêje û rewşa Kurdan ji îro xirabtir be.

Kes nabêje ku ev hêzên sereke li Kurdistanê di hemû pirsgerêkan de, di hemû beşên siyasî de wek hev bifikirin. Lê qet nebe di hinek mijarên bingehîn de frekansên xwe bikin yek û bi hevra bişewirin, bidin û bistînin.

Pirsên ku bersiv tên xwestin ev in: Encûmena Nîştimanî ya Kurd li Sûrî, an jî çend hêzên vî yekîtiyê dikarin rojavayê Kurdistanê birê ve bibin, gelê Kurd li hemberî êrişên neyaran biparêzin û dahatûya Kurdistanê bi statûyek nû, çî otonomî, çî federasyon bidestxînin? Civîn û hewldanên li Stanbol û Antalyayê, li Qahîre û Qeterê jî nîşan dan ku ji bo wan guhertinan Tirkîye û muxelefeta Sûriyê ne amade ne û naxwazin jî.

Tirkîye dixwaze dubendî di navbera hêzên Kurd de derxe û wext qezenc bike, da ku hêzên Îslamî bi serkevin. Paşê çî dibe, em hemû jî dizanin.

Yekîti bi lihevkirinan, pêk tê û pêvajoyeke diyalogê, dayîn û standîne ye. Dem tê, digire; dem tê, dide. Lê di dawiyê de hemû bi hevra bi qezenc derdikevin û digêhêjin armancên xwe.

Dem nema û wext jî nêzîk bû. Îro nebe, sibê; ev meh nebe, çend mehên din Rûsya jî destên xwe ji piştê rejîma Beis bikşîne û Esed ji Şamê wê derkeve. Bona ku sibê em li pêşberî zarokên xwe şermzar nebin, pêwîste em niha de destên xwe bidin hev.

Rojhilata Navîn serûbin dibe; sînor, xet û hidûd ji nû ve tên qîşandin; sîstemên dîktatoran sist dibin û ji hêzê dikevin, lê dîsa jî em Kurd nikarin ji wan guhertinên bingehîn de mifahê werbigirin. Em hêla bi hesabên biçûk mijûl in.

Qedera rojavayê Kurdistanê ne li Enqerê, û ne jî li Tehran û Bexdayê wê bê nivîsandin, lê li Qamîşlo û di destê aktorên Kurd de ye. Sozên ku Bexda, Tehran û Enqerê dayine Kurdan û aqûbet û encamên wan eşkere û diyar in. Tehemûla Kurdan ji şaşiyek nû re nemaye û wext jî dereng e!

Biryara "Congress" a Amerîkayê

Ebdulla Hicab

Piştî Yêkitiya Ewrûpa, roja 28ê Sermawezê Kongreya Amerîka (Congress) jî biryar da ku dezgehên propagandeya Komara Îslamî, ku bi Saziya Deng û Rengê Komara Îslamî tê nas kirin bixe lîsteya xwe ya reş û dorpêçan dane ser. Di heman biryarê de navê serokê saziyê Îzetullah Zarxamî jî weke tawanbar di mijara bînpê kirina mafê mirovan de tê anîn ku li gor biryarê, ev jî dikeve ber pêla nû ya dorpêçên Amerîka bo ser Îranê.

Pêştir ji ber biryara Yêkitiya Ewrûpa şirketa Hotbird, niha jî li ber biryara nû ya Congressa Amerîka, şirketên Sêlên Esmaniye Intelsat u Eutelsat xizmetguzariyên ji bo hêlên weşana Televîzyonên Îranê birîn. Ev pêgav tê wateya hindê ku weşana televîzyonên Îranê ne li gor pîvanên ragehandinê ye ku ji aliyê saziyên navneteweyî ve, bi lihevhatin û li gor hin standardên cîhanî hatine danîn.

Di gel ku di piratîkê de ev biryar nekaribe bi awayek şkêner bandorê danê ser siyaseta propagandeya Komara Îslamî an dezgehên ragehandina rêjîmê bi tengasiyên

cidî re rûbirû bike, lê mana ya simbolîk ya wê biryarê pir girînge. Niha êdî navendên girînge biryardan di asta navneteweyî de jî gîhane wê qinaetê ku dezgeha propagandaya rêjîmê rola sereke di pêkanîna arîşeyan, berevajî kirina rastiyan û belav kirina tovê dijminî, netifaqî, û tundutîjiyê de heye.

Bi taybet hegerên derxistina biryara nû ku ji aliyê Congressê ve hatin ragehandin, xwedî girîngiyek taybete. Ji ber ku navenda biryardana DYA bi biryarek fermî wê rastiye radigihîne ku destê karbidestên dezgehên propaganda (Radio û TV) ya Komara Îslamî di bînpê kirina mafê mirovan de zêde heye. Ji karbidestên bi der, siyaseta propagandaya Komara Îslamî jî bi awayek raste rast di xizmeta wê zêhniyetê de ye ku mafê mirovan bi awayek bêrehmane bînpê dike.

Serokê dezgeha Propagandeya Komara Îslamî Izetullah Zarxamî, ji wan xwendekarên tundajoyê yê girêdayî Rêbaza Xumeynî bû ku piştî şoreşa sala 1979 (1357) Balyozxaneyê Amerîka dagîr kiribûn. Pişt re wî di hêzên Sipahê Pasdaran û paşan jî hêzên ewlekarî u polîs de siyaseta tundajoyane ya rêjîmê pêş ve biribû u ji sala 2004 ve bûye serokê Dezgeha Deng u Rengê Komara Îslamî u bi kiryar wê rolê di komara Îslamî de dilîze ku Paul Joseph Goebbels (1897-1945) li Alman a bin deselata Adolf Hitler de dilîst.

Goebbels di şerê cîhanî yê

duyemîn de wezîrê Propaganda Hitler bû û heya dema ku bi jina xwe Magda re 6 zarokên xwe kuştin u pişt re xwe întihar kirin, siyaseta şerxwazî u arîşexuliqandina Almanî Nazî pêş ve dibir. Siyaseta wî ya propagandayê ew bû ku hizra şer u reşkirina neyarên Hitler bibe nava hemû qadên civakê u bi riya propagandaya tuj ya ku bandor li ser hestên mirovan datîna hemû civaka Alman ji bo şer u zêdexwaziyê amade bike.

Her çend Zerxamî bi xwe danerê siyaseta Ragehandina Komara Îslamî nîne, lê weke yek ji karbidestên herî tundajoyê yê girêdayî bi Elî Xameneyî u rêbaza tundajoyê Xumeynî re, ev li ser siyaseta şerxwaziyê Komara Îslamî xwedî bandorek mezine. Lewma biryarek pir di cî de bû ku di gel dezgehên propagandeyê rêjîmê berpirsyarê serve yê wê dezgehê jî bikeve nava lîsteya reş de.

Di wan 34 salên jiyana Komara Îslamî de dezgeha Deng û Rengê Komara Îslamî li ser sê pîvanan kar kiriye ku her 3 ji wan li dijî hemû pîvan û prensîpên mafê mirovan, demokrasî û azadiya ramanê bûne. Pîvana yekê ya xebata wê dezgehê weşandin û belav kirina îdeolojiya tundrewe Xumeynî ye ku cîhanê bi reng û bi şeweyek cuda ji pîvanên demokrasiyê dibîne û şirove dike. Ew îdeolojî demokrasîya lîberal, azadiya tak û mafê biryardanê weke pîvanên betal û bê nirx nîşan dide û li hember wan nirxan, girêdana

bi Xumeynî, pêrewkirina bê munaqişe ji rêberê Olî û bê bawerî bi şiyana tak di biryardanê de pêş ve dibe. Stûna duyemîn ya siyaseta propagandeya dezgeha Deng û Rengê Komara Îslamî, belav kirina kultûra şer û şerxwaziyê di nava civakê de ye. Bi awayekê ku felsefeya kuştin û xwedanekuştin, ku ew jê re dibêjin kultûra «şehadetxwazî» weke nirxa herî bilind di civakê de bê rûniştandin.

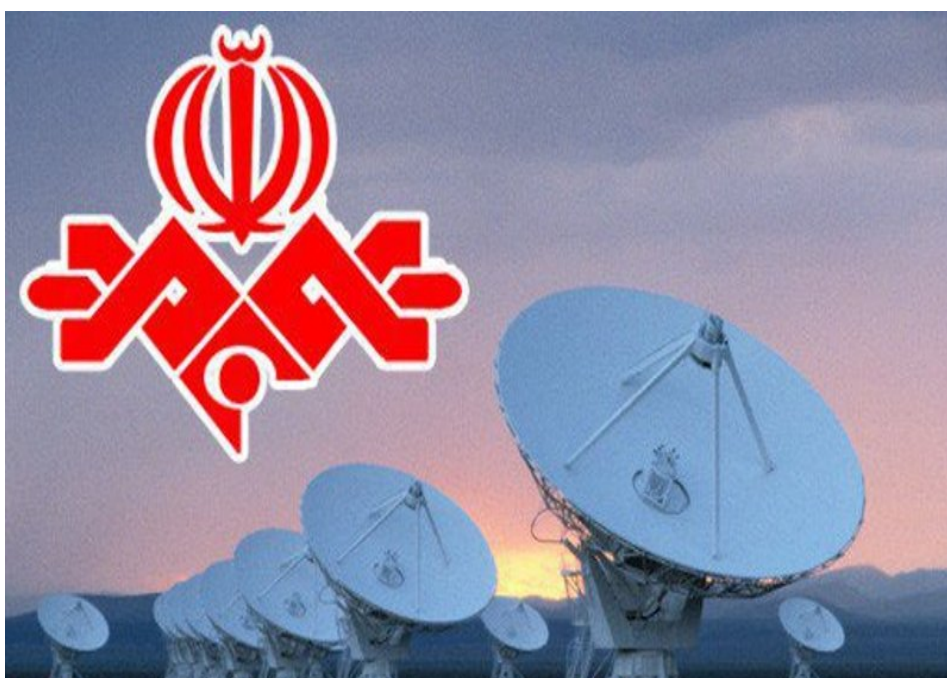
Sêyemîn stûna propagandeya Komara Îslamî çandina tovê nejadperistî, binajoyî û dijberiyê ye. Di encama wê siyaseta de mijara dijberî bi her kes, sîstem û aliyên ku cuda bifikire an şeweyek cuda ya jiyana û siyaseta hebe bûye beşek ji kultûra îroye Komara Îslamî.

Her sê pîvanên ku hatin baskirin û gelek aliyên dine siyaseta propagandeya Komara Îslamî, îro bûne serekaniya tundajoyî û bînpê kirina mafên mirovan. Ev nêrîn bi awayekê hatiye belav kirin ku heta hin tevger û hêzên tundajoyê din, yê ku renga bi hin awayan li hember Komara Îslamî bin jî, her heman rêbazê dişopînin.

Tevgera Kurdistanê u derdorên domkrat li Îranê bi dehan salin ku li hember wî warê siyaseta ragehandina Komara Îslamî şiyariyê didin, lê mixabin heya wê dawiyê guhên guhdêr tune bûn. Niha ku navendên xwedî bandor li siyaseta cîhanê wê rastiye dibînin û bi hin biryarên wêrek dixwazin riya pêşve çûna wê şeweya propaganda û siyaseta bigirn, pêwîste ev pêgav tenê di wê çarçoveyê de neyên sînûrdar kirin.

Qut kirina weşana televîzyonên Îranê li ser hin hêlên satelitê, biryarek di cî de ye, lê mixabin têrê nake û nikare pêşiya rola neyênîye propagandeya Komara Îslamî di civaka Îranê de bigre. Ji xwe muxatebê propagandeya Îranê tenê bi riya satelitê ve hizra pir ji jehriye Komara Îslamî wernagirin.

Ewan kanalên cuda hene. Ji wê bi der, Îran dikare bi riyên din û bi alîkariya firmayên din dubare weşana xwe ya bi riya satelitê berdewam bike. Lewma pêwîste ev pêgava di cî de ya Congressê, tenê di çarçoveya hatî ragehandin de nemîne. Ji ber ku cîhana ewle û bi asayiş wê tenê demekê pêk were ku rê ji belavbûna îdeolojiyên weke îdeolojiya dijmirovîye Komara Îslamî re bê girtin.

Rejîma Îranê dîsan hate mehkûmkirin

Arif Velzi

Roja 20'ê çileyê pêşîn a sala 2012'an ya Zaînî, di civîna salane ya kora giştî ya NY li niyoyorkê, cardin rêjîma Îranê bi sedema bînpêkirina berfireh ya mafê mirov di Îranê de bi piraniya dangan hat mehkûmkirin, bi vî awayî civaka cîhanî nîgeraniya xwe li hember rewşa nebaş ya mafê mirov di Îranê de ducarî kir.

Bi dirêjahiya hatineserkara Komara Îslamî heya niha, bi awayek berdeham û bi şewazek hovane û sîstematîk mafê mirov di vî welatî de hatiye bînpê kirin û, eva jî bûye sedemê ve ku ev rêjîme di nav kor û komelên navnetewî de, weke welateke serkûtkerê mafê mirov bihê nasandin. Lewra em dibînin ku ji aliyê civaka cîhanî ve biryarnameyên weha li ser wê hatine

pejirandin û li ser asta navxwe û navçê û heta cîhanê jî riswa û îzoletir bibe.

Berçav negirtina peymannameyên navnetewî û bînpê kirina yasa û rêsayên cîhanî ên peywendîdar bi mafê mirov ji aliyê ve û, ji aliyê din ve pêrewkirina siyaseta tepeserkirinê li dijî gelên Îranê bi merema fetisandinana dengê azadîxwaz û cudahizran ji aliyê deshelata reha ya Wilayeta Feqîh ve, bûye sedema vê ku hakimiyet vegere nav bazneya sedsalên navîn de, û bi şewazek radîkal hukimraniya çend kesên kevneperest bi ser 70 milyon kesî ji xelkê Îranê de bihê sepandin.

Siyaseta bînpêkirina carnameyên cîhanî a mafê mirov di Îranê de û heta pêrew nekirina yasayên darêti ji aliyê wan bixwe ve, rewşwk weha afirandiye ku têde bi tenê îşkence,

bidarvekirin, li berçav negirtina mafên jin û zarokan, jinavbirina fizîkî a neyar û cudabiran, û zexta li ser kêmaniyên mezhebî di welat de, rê nedan bi her cure çalakiyek siyasî û civakî di çarcoveya girûp û sendîkayan de, nebûna azadiya raderbirînê, nebûna helbijartinên azad, kêşana cîxizê li ser çapemeniyên û bi giştî ragehandinê, bi merema sansorê, xirabiya rewşa derman û pizîşkî, giranî, bîrsîti û ... Hwd, bo gelên Îranê bi dû xwe re aniye û xelk di gel nexweşî û jiyaneke dijwar berbirû kiriye.

Pejirandina biryarek weha ji aliyê civata giştî a NY, ve rastiyeqê diselimîne ku, edî civaka cîhanî nikare bînpêkirina mafê mirov di Îranê de qebûl bike û Komara Îslamî jî weke welatek îzole û dûr ji civaka cîhanî, heki ve siyaseta xwe ya qirêj bidomîne, hem ji aliyê NY û kor û komelên navnetewî ve digel ceza û biryarên weha û bigre tundtir jî vê berbirû be, û hem jî ji aliyê din ve, digel dijkiyara bihêz a xelkê Kurdistana Îranê li derve û navxwe, ku avakerê hêza siyasî û insanî ya berfireh ya gelên Îranê ne, wê berbirû be.

Hogo Çawêz sonda yasayî ya serkomariyê naxwe

sêyemîn weke serkomarê Vênzoêlayê hat hilbijartin, tûşî nesaxiya penceşêrê ye û niha li welatê Kûbayê di bin çavedêriya pizîşkî de ye.

Nîkolas Madoro cihgirê serkomarê vî welatî ragehand ku, li gor yasaya bîngêhîn ya Vênzoêlayê, dadgeha bilind dikare merasima sondxwarina Hogo Çawêz di rojek din de birêve bibe.

Dewleta Vênzoêlayê ragehand ku, Hogo Çawêz dikare bêy ku sonda serkomariyê bixwe, sêyemîn gera serkomariya xwe dest pêbike. Hogo Çawêz ku heymeke berî niha bo cara

Di hember de jî dijberên hikumeta Çawêz dibêjin ku, heki Çawêz li Welatê Kûbayê bimîne, dibe deshelat bi serokê parlamêntê bihê dan û di heyamê sî rojan de, hilbijartinek nû bihê encam den.

Rojev

Bi sekinîna jiyana siyasî a Mam Celal Îraq berbirûyê kirîzan dibe

N: Pîter w Galîbres

Di vê qonaxê de pêşbîniya dahatûyeke dîr bo rêzdar Celal Talebanî serkomarê Îraqa Federal ku tûşî kirîza mêmî hat hinekî ne zelal e. Bo heyamê 25 salî ew hevalê min bû, ew ji min re cihê rêz û hurmetê bû û ez hêvîdarim ku zanayiya wî û zîrekiya wî ku di hindûrê wî de ye, wî rizgar bike û ji nesaxiyê rizgar be. Tevî vê ku wî xebatek berdeham kir bo yekem car li hilbijartinek demokratîk de wek serkomar hate hilbijartin, di dîroka dîr û dirêj a cihekê ku wek landika şarîstaniyê lê tê nêrîn. Niha zû ye bo pêşbînî kirinê ku em bizanin ka wê çî bibe, lê ew yek eşkere ye ku renga wî ew hêza caran tuneb, û mixabin ji dest diçe.

Rêzdar Talebanî ku tewayaya jiyana xwe goriyê armancên xwe bo rizgariya neteweyî û Kurdistana kir, bi berdehamî wek kesekî aştxwaz û kesayetiyeke rêkxer tê pênase kirin û di rastî de renga li nav serkirdeyên siyasî ên Îraqa federal de tenê kesek e ku kariye yekîti û tebahiyê di nav wan de pêk bîne. Bi tenzeke siyasî tê gotin ku Talebanî her neteweyî bîrdike û tevî vê ku serkomarê Îraqê ye, dema ku diaxive û dibêje "welatê min" armanca wî Kurdistana ene Îraq. Gelek mandînenasane li gorî destûra bîngêhîn a Îraqa federal bergirî ji mafê Kurdan kiriye.

Di rastî de Kurdan bi vê sedemê jî Talebanî hez dikir, jiber ku li nav hemû serkirdeyên Îraqî de kesayetiyeke diyar û xwedî şîyan bû. Hewil dida ku kêşeyên siyasî ên li navbera PDK û YNK wek di partiyên sereke di qadê de, riya diyalog di gel rêzdra Mesûd Barzanî bi hev re çareser dibe. Niha xelkê Kurdistana renga wek hewce nixra serkomariya birêz Mam Celal hest pê nekin, lê piştî vê ku Talebanî serkomar nemîne, wê demê dê bizanin ku ew çiqas giring bûye.

Kurd dixwazin Bexda mafên siyasî ên herêma Kurdistana derheq petrolê biparêze, û rê

bide ku referandom bo vegferandina Kerkûkê û herêmên veqetiyayî ku li gor destûrê hatine danîn birêve herin û Kerkûk û herêmên veqetiyayî veqetînin ser îdareya herêma Kurdistana.

Hikumeta herêma Kurdistana ku hilbijartiyê xelkê xwe ye, hêzek bi navê pêşmergê Kurdistana heye ku li hemberî Malikî û hikumeta Federal de gellek bihêz e, aboriya Kurdistana geşe kiriye û hikumeta herêma Kurdistana her carê zêdetir pêwendiyên xwe bi cîhana derve re, bi taybetî li gel cînarê xwe Turkiye bihêz dike. (bi nixandina pêwendiya di navbera Malikî serokwezîrên Îraqê di gel Erdoxan serokwezîrê Turkiye ku pêwendiya wan jehrî ye), Bexdayê tu bandoreke wê li herêmê de nine. Li gorî destûra bîngêhîn a Îraqê parlamentoya Kurdistana dikare wan yasayên ku li hikumeta federal de bo Kurdistana tene danîn, li gorî rewşa Kurdistana biguhere yan ret bike. Lê bi kiriyara hikumeta federal tu deshilatek bi ser herêma Kurdistana de nine, her wek ew jî kêmtir destêwerdanê di nav karûbarê nawendê de dikin. Heya niha jî nebûna rêzdar Talebanî li nav xelkê Ereb û bi giştî herêmên Erebakincî ji Kurdistana zêdetir hest pê tê kirin. Jiber ku li şerê navxwe ê di Îraqê de birêz mam Celal û rêzdar Mesûd Barzanî sitareke êmin li Kurdistana bo mesîhiyan û Erebên Sûnne pêk anîn ku ji tirsê tundûtîjiyên tayiffî û mesebî direvîn. Heta berî vê li sala 2005'an de bibe serkomar, Talibanî di gel şexên Îraqê nasyar bû. Beşek jî ên ku hatibûn neçar kirin ku birevin û bêne Kurdistana, li Dukanê li rex bendavê, ku cihê bêhnvedana Celal Talebanî bû, yektir dîtin, ku bi tewahî vê denê hest bi vê hindê dihate kirin ku Sunne bi tenê mane.

Rêzdar Mam Celal bo heyamê zêdetir ji şêst salî li herêma herî hestyar a coxrafiyaya siyasî a cîhanê de, bo demokrasî, azadî, dadperweriya civakî û dijî dadperwerî xebat kir, aştxwaz û navbeynkarekî xwe şîyan e.

W: Moitesem Nûranî
Çavkanî: www.Forigpolicy.com

serjimêriya kuştina kasibkarên Kurd, li ser sînorên Kurdistanê

"Nawenda lêkolîna civakî a Rojhilat" bi piştqahîmiya bi nawenda amaran a "Ajansa Nûçegihaniya Kurdpa", lêkolînek amarî, derheq kuştina kolber û hemwelatîyên ku bi destê hêzên leşkerî ên rejîma Îranê hatine kuştin, xistiye rû.

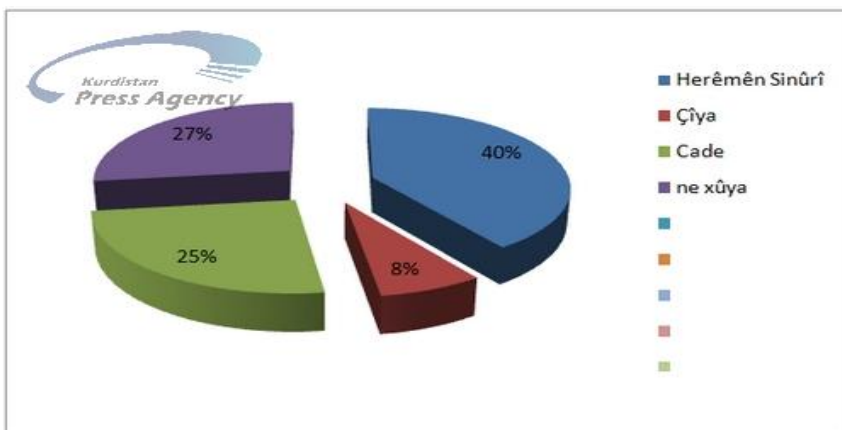
Serjimêriya tomarkirî li nawenda amarî ya Ajansa nûçegihaniya Kurdpa, bi piştqahîmiya bi çavkaniya bawerpekirî û nasnameya qurbanîyan hatiye tomarkirin û ew amar tenê di warê hijmar û rêjeyî ve têne bilavkirin.

Hêjayî basê ye ku di vê raporê de cudakirina navê "hemwelatîyên medenî" ji "kolberan", tenê bi armanca cudakirina wan hemwelatîyan e ku bê sedem ji aliyê hêzên leşkerî ên hikumeta Îslamiya Îranê ve li ser rîyan hatine kuştin.

Hijmara kuştî û birîndaran 1

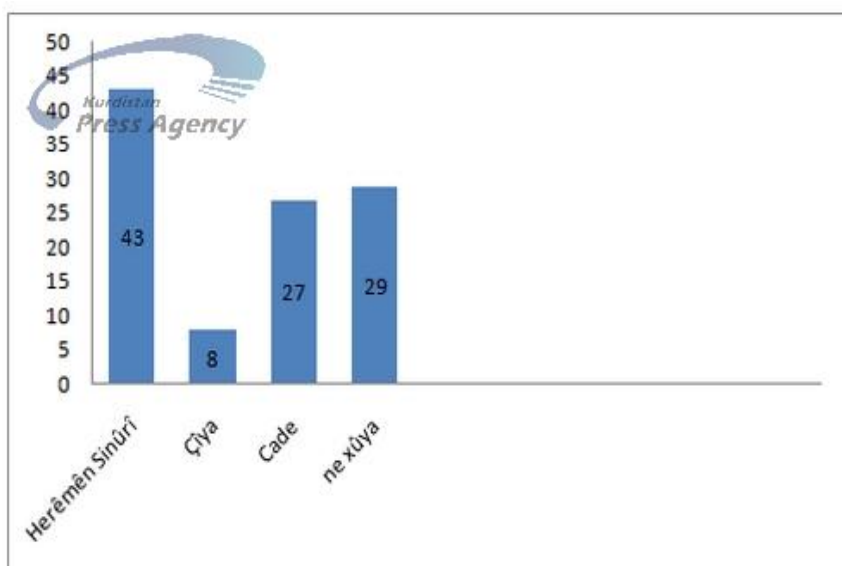
Kuşti û birîndar	Hijmara hemwelatîyan	rêje
Kuşti	67	%62.6
birîndar	40	%37.4
tewahî	107	%100

Xiştaya jimare 2

Hêma (nimûdar)

Ew nimûdar nîşan dide ku mehên Cozerdan û Rezber, her yek ji wan bi 19 qurbanîyan ve, zortirîn rêjeya kuştîyan li xwe girtiye û mehên "Banemer", "Pûşper û Xezelwer", û "Gelawêj û Xermanan" bi 11, 12, û 10 kuştîyan ve li pileya duyemîn de cih digrin. Herweha mehên Sermawez bi 9 kes û Xakelêwe jî bi 6 kuştîyan ve, kêmtirîn, amara qurbanîyan têde ye.

Xiştaya 3

Cihê bûyeran diyarî dike

Cihê bûyerê	Hijmara hemwelatîyan	rêjeyî
Herêmên sinorî	43	%40.2
çiyastan	8	%7.5
Cade û rîyan	27	%25.1
Nadiyar	29	%27.1
Bi giştî	107	%100.0

Xiştaya 4

Regez	Hijmara hemwelatîyan	rêjeyî
mêr	105	%98.1
jin	2	%1.9
Bi giştî	107	100,0

Xiştaya 5

Temenê qurbanîyan	Hijmara qurbanîyan	rêje
Jin 18 salê	2	%1.9
19 ta 24	16	%15.0
25 ta 30	2	%1.9
30 ta 34	7	%6.5
Ji 35'ê sertir	7	%6.5
nediyar	73	%68.2
Bi giştî	107	%100.0

Xiştaya 6

Şeweya mirina qurbanîyan	kuştî	birîndar	Bi giştî
Teqeya rasterast a hêzên leşkerî ji kolberan	38	24	62
Teqîna mîn (kolber)	1	2	3
Sirêbirina kolber	2	0	2
Topbaran (kolber)	2	4	6
Bordûmana balafirên şerker ên Turkiyê (kolber)	2	1	3
Ketina mav kanalên sinorî de (kolber)	1	0	1
Hokar û sedema nediyar a mirina kolberan	1	0	1
Teqeya rasterast a hêzên leşkerî li ser rîyan	19	9	28
Teqeya li hemwelatîyên medenî li herêmên kurdakincî	1	0	1
Bi giştî	67	40	107

Li gorî xiştaya hijmar 6 teqeya rasterast a hêzên leşkerî yekemîn sedema kuştina kolberan e, ku li gor vê 38 kes hatine kuştin û 24 kes jî birîndar bûne.

Herweha serjimêriya kuştina hemwelatîyên medenî 19 kes ji birîndaran zêdetir e, di demekê de ku ew kesane li ser rîyan li herêmên Kurdistanê bi gumana hilgirtina kelûpelên qaçax teqe li wan hatiye kirin û bûne qurbanî.

Mamosta Hemdî:

Piştî çend rojan birsîtî û mandîbûnê, dema me rastî û dirustiya axavtina Dr. Qasimlo dît, êş û elem û mandîtî di leşê me de nema

Hevpeyvîn: Arif Vêlî

Hemdî Husênî kurê Mihemed Elî naskirî bi mamosta Hemdî, sala 1342'an li gundê gowaz a Jawero ya Merîwanê hatiye dinê. Navbirî her di destpêka zarokatiya xwe de li gundê Gowazê dest diaveje xwendinê û qonaxa despêkî li Sipaha Daniş a wî çaxî de bi dawî tîne. Paşan bo dirêjîdan bi xwendina xwe diçe bajarê Sinê.

Mamosta Hemdiyê pêşmerge derheq nasyariya xwe bi PDKÎ re weha dibêje; "Di nava bajarê Sinê de parti û rêxistinên siyasî pir bûn, di 11'ê reşemeya sala 1357'an de, PDKÎ dest bi xebata xwe ya êşkere kir, heyetek payebilind ya PDKÎ bi serperestiya Dr. Qasimlo seredana bajarê Sinê kir. Di mîtîngekê de ku li qada Fîzawaya bajarê Sinê de birêve çû, Dr. Qasimlo basek li ser siyaseta û boçûnên PDKÎ kir. Eva bû despêkek bo vê yekê ku ez PDKÎ nas bikim û herim program û peyrewa navxwe a PDKÎ bixwînim. Piştî bo min derket ku siyaseta PDKÎ rûn û zelal in û yekemîn parti ye ku bi dilsozî û bi kiryar di pêxema bidestveanîna armancên bilind û pîrozên gelê Kurd de xebatê dike".

Navbirî li dor tevlîbûna xwe bi PDKÎ re weha ji Agiriyê re axivî; "Di despêka sala 1358'an de; dema ku min li bajarê Sinê ders dixwand, ez çûm komîte şaristana Sinê û mn ji wan re got ku ez dixwazim xebatê

bikim û hevdem dersa xwe ji bixwînim. Berpîrsên komîtê bi min re gotin ku, tu wegere nava bajar de û hewdem digel xwendina xwe, weke endameke rêxistinî a nehênî di nava bajar de bixebite. Min jî pêşniyara komîtê qebûl kir û tevî hevalên xwe ên hizbî, me rexistinek pitir ji 40 kesî li sinê ava kir. Bi vî awayî karê xwe yê rêxistinî di hundûr de me domand heya Buhara sala 1362'an, ku teşkilata me li bajarê Sinê êškere bû û seba vê ku me hevdu nas dikir, ez neçar mam ku bajarê Sinê bi cih bihêlim û tevî refên kadr û pêşmerge PDKÎ bibim".

roja şehîdkirina kak Mensûr Fetahî ku gellek bi necamêrî li nêzîk bajarokê Dukanê ji aliyê dest û peywendiyên rejîma Îranê ve hate şehîdkirin, roja min ya herî nexweş bû

Navbirî pileyên xwe ên siyasî û leşkirî di nava PDKÎ de weha dibire; di despêka pêşmergeyî xwe de diçe komîte şaristana Kirmaşanê û di demsala Payîza sala 1363'an de diçe dewreya despêkî a kadriyê û dibe kadrê siyasî ya likê li komîte şaristana Kirmaşanê. Di Payîza sala 1364'an de, weke berpîrsê beşa malî ya komîtê û di Buhara sala 1366'an de, weke kadrê teşkilatî yê komîtê hat hilbijartin û herweha sala 1367'an de jî dibe endamê komîte şaristana kirmaşanê ser bi melbenda yek. Di Buhara sala 1368'ê de, weke berpîrsê komîte şaristana kirmaşanê û hevdem weke endamê melbenda yek a Kurdistanê tê hilbijartin.

Sala 1369'an weke berpîrsê malî ê melbenda yek tê hilbijartin û, paşan di sala 1369'an de dibe berpîrsê malî ê

melbendê û sala 1371'an, cardin dibe berpîrsê komîte şaristana Kirmaşanê. Sala 1373'an diçe aliyê deftera siyasî û li fêrgeya siyasî nizamî weke mamosta wanê dibêje û di sala 1385'ê de dibe berpîrsê fêrgê. Paşan di sala 1387'ê de diçe komisyona siyasî nizamî û heya niha li vir erkê xwe ya pêşmergeyî birêve dibe.

Mamosta Hemdî derheq jiyana xwe ya hevpar weha dibêje; "Sala 1367'an li Qisllanê, min û Wehab Berwezan û Seyfullah Ebdî bi hev re û di rojekê de jiyana hevbeş pêk anî. Xala balkêş eve ku her sê bûk pêşmerge partiye û xelkê gundekê bûn. Bi vî awayî min di gel Fatime qadirî jiya hevpar pêk anî û berhema jiyana me jî du kur û keçek in.

Mamosta Hemdî roja herî xweş a jiyana xwe weha bas dike; "Rojên davî yên sala 1366'an bû, em nêzîk bi 900 kes ji kadr û pêşmerge PDKÎ li derdora Helebçê ketibûn dorpêça hêzên Komara Îslamî û navbera şerê Îran û Îraqê de, tu hêviyên derbazbûnê ji hêza pêşmerge re nemabû. Şeva davî xeber bi mere anîn ku bi hewl û tekoşînên Dr. Qasimlo û dilsozên PDKÎ, rîya rizgarî ji dorpêçê hatiye peydakirin. Em birê ketin û piştî 17 demjimêr rêçûnê, me karî ku di bin agirê şerê du dewletan rizgar bin.

Eva ku cihê dilxweşiyê bû ev bû ku, dema em gehiştin bajarê Seyîd Sadiq, me dît ku Dr. Qasimlo hatibû pêşwaziya me. Rêberê şehîd ji me re got ku; Îro cejna me du cejne, cejna netewî ya Newrozê û cejna rizgarbûnê. Piştî çend rojan birsîtî û mandî bûnê, dema me rastî û dirustiya axavtina Dr. Qasimlo dît, êş û elem û mandîtî di cesteyê me de nema.

Navbirî herweha roja herî nexweş ya jiyana xwe weha

tîne ziman; di meha Pûşpera sala 1368'an de; em li menteqê û li dewera Jawero ya Merîwanê bûn. Em roja cejna Qurbanê mêhwanê xelkê gundê Serrêzê bûn. Em di nava baxên gund de bûn, lê tu kes nehat bal me. Cihê pirsyarê bû ku gelo eva çi mêhvaniyeke!? Em gellek çavniherî man û tu kes neht. Demjimêr 12 û nivê nivro me RDKÎ girt û mixabin nûçeya şehîd ketina Dr. Qasimlo belav kir û em pir nerihet bûn. Ez vê rojê tu caran ji bîr nakim.

Herweha rojek din ku tu caran nahê ji bîrkirin, roja şehîdkirina şehîd Mensûr Fetahî ye, ku gellek bi necamêrî li nêzîk bajarokê Dukanê ji aliyê dest û peywendiyên Komara Îslamî ve hate şehîdkirin.

Mamosta Hemdiyê xebatkar dibêje; "Di Havîna sala 1363'an de, di şerekê de li gundê Palinganê bi saçimeya "RPJ" û herweha di sala 1365'an de jî, li Çemê Gaweroyê em ketin nava kemîna hêzên Komara Îslamî de û ez hatim birîndar kirin.

Kak Hemdî Husên weke gotina xwe ya dawî rû li xelkê Kurdistanê dike û dibêje; "Daxwazê ji xelkê Kurdistanê dikim ku, her weke berê piştevan û xwedî derkevin ji partiya xwe, jiber ku PDKÎ rêberê rasteqîne yê bizava rizgarîxwaziya gelê me ye, eva jî bi tenê bi gotin nabe, belkî PDKÎ di qada xebatê de bi kiryar ev rastî selimandiye. Pêşmerge xortên wan in û bi her awayekê ku dikarin piştevaniyê ji hêza pêşmerge bikin.

Herweha daxwazê ji ciwanên kurd dikim ku, her wek ku heya niha li ser xebata xwe a rizgarîxwazî berdewam in û hertim giraniya xebatê li ser milê wan bûye, di her çeperekê de ku dikarin pêşmerge bin û bêşmerge bimînin.

Şaristana Kamyaran

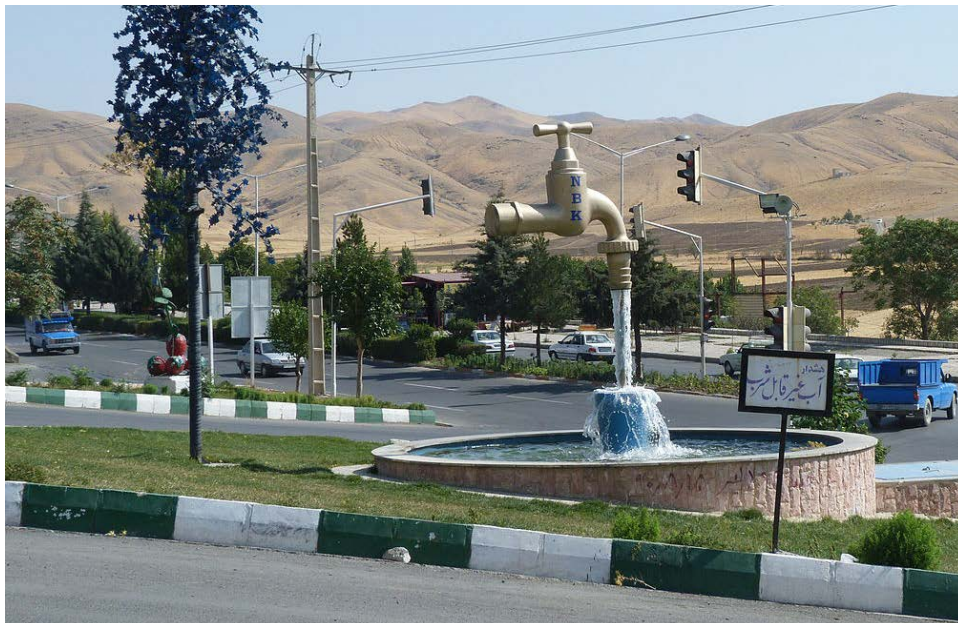

Mecîd Cinîkanlû

Şaristana Kamyaranê yek ji Şaristanên parêzgeha Sinê ye ku dikeve başûrê rojavayê Îranê. Kamyaran di 65 kîlometriya bajarê Sinê de hilketiye, û pêka serjimêriya sala 1385'an a Rojî, nifûsa wê şaristanê 105.895 hezar kes bûye. Şaristana Kamyaranê xwediyê 191 gundan e.

Şaristana Kamyaranê ji çar herêmên sereke ên wek: Bêlwar, Jawero û Şaho pêk tê, û xwediyê du bajarên Kamyaran û Muçîş e. Navenda sereke ya Şaristanê bajarê Kamyaranê ye.

Hemû kultur û edetên xelkê herêmê wek piraniya akinciyên parêzgeha sinê ye. Xelkê herêmê hemû Kurd û bi zaravê Soranî a Erdelanî dipeyvin. Şaristana Kamyaranê di werzên Buhar û Payîzê de xwediyê av û seqayekî gelek xweşik û rinde. Kamyaran seba vê yekê ku dikeve başûrê parêzgeha Sinê di nava zincîre

çiyayên bilind de hatiye dorpêckirin, û derdora herêmê bi çiyayên wek Şaho hatiye xemilandin ku seba bilindiya çiyayên herêmê ên wek Şaho xwezayekî taybetî di herêmê de heye ku mirov dikare ji bo demên geryanê mifahê jê bistîne.

Zincîre çiyayên Zagros ji çiyayê Bêsitûn a Kirmanşanê dest pê dîke û heya deşta pan û bi bereket a Kamyaranê dirêj dibe. Seba cînaretiya Kamyaran û Kirmanşanê û hebûna zaf bingehên wekhev, di herêmê de gelek Kurdên Kelhor jî akincî ne.

Di herêmê de gellek cihên taybetî ji bo geşt û geryanê hene ku ji wan gundê dîrokî yê Palinganê di hemû Îran û Kurdistanê de xwedî nav û deng e. Herwusa gellek cihên din yê torîstî ji bo geryanê hene wek: Bendava Gavşan, Kaniya Bayspirne, Daryam, Kêla dîrokî

a Tengerû, Kopikê Tûbire Rîz, Mezarê Hezretê Ekaşe, Hewraman û gelek cihên din.

Di derheq dîroka şaristanê de, li çavkaniyên dîrokî gelek tişt hatine nivîsandin. Pêka çavkaniyên dîrokî Kamyaran her di despêka hebûna mirov di herêmê de cih û warê Kurdan bûye. Li çavkaniyên dîrokî de bas ji qewemekî bi navê Kardo tê kirin ku di vê herêmê de akincî bûne û xwediyê çandekî gellek zengîn bûne.

Tê zanîn ku berê di salên 1340'an a Rojî de, Kamyaran gundekî 300 malbatî bûye ku di nava bax û baxçeyan de hatibû dorpêckirin. Malên gund di nava gund û li cihekê bi navê "Nav Qela" ku îro rojê jî her maye hatibûn çêkirin. Niha jî li nav bajêr de bi vê herêmê Kamyarana kevin tê gotin. Li nava bajê de hin cihên din hene ku dibêjin cihê Cihûyan bûne ku piştî sehildana gelên Îranê ya li sala 1357'an a Rojî û bi deshilat gehîştina melayan û

zext û givaşa wan ji bo wan Kurdên Cihû, bi neçarî Kurdistan bi cih hêştine û ber bi Îsraîlê ve çûne. Piştî sala 1360'î û çêkirina cadeya Sine -Hemedanê Kamyaran wek bajarekî nêz bi rêya hat û çûyîne bû xwediyê girîngiyek zaf û hêdî hêdî ber bi pêşve çû. Bi pêşkevîna bajêr û her wusa hatina xelkê din ê herêmê ji bo Kamyaranê bajar hêdî hêdî mezin bû.

Di despêka serhildana gelên Îranê bajarê Kamyaranê bi tundî kete ber êrîşa hêzên rejîma Îranê û gelk ji xelkê herêmê seba berevanî ji xwestekên xwe ên dêmokratîk hatin kuştin. Di herêmê de PDKÎ û Komelê xebat dikirin û gellek ji xortên wan herêman di nava wan du partiyan siyasi û di hember êrîşa hêzên rejîmê de canê xwe goriyê rêbaza gelê xwe kirin. Şehîd Şapûr Fîrozî ku yek ji endamên rêberiya partiya demokrat a Kurdistanê Îranê bû, xelkê herêma Kamyaranê bû ku li hember êrîşa Komara Îslamî ya Îranê de bi mîrxasî şer kir, û canê xwe goriyê rêbaza neteweya xwe kir.

Komara Îslamiya Îranê ji xortên Kamyaranî gellek ditirse û wan wek gefek mezin ji bo hebûna xwe dihesibîne. Mamostayê Şehîd, Ferzad Kemangerê ku di sala 1389'ê de hate darvekirin xelkê bajarê Kamyaranê bû, ku di nava zîndanên rejîma Îranê de bi awayekî netirsana berevanî ji xwestikên Kurdan li rojhilatê Kurdistanê dikir ku di encam de, ji aliyê rejîma Îranê ve hat darvekirin. Bê goman Kamyaran dê gelek Şapûr û Ferzadên din bide dayîka welat.

Doma gotara "ji kê hikimkirinê ve" ber bi ...

Her wuha mafên hemwelatîbûnê, di civakên modern û dêmokratîk de, beşdarî bi awayeke wekhev di hikûmet û desthiladariyê de ye. Li gor pênaseya civakên modern û dêmokratîk, welatî xwedî mafên civakî, siyasî û medenî ne.

Azadiya bîr û baweriyê û wekhevî li gorî destûra bingehîn ji mafên medenî yê welatiyan e, û li gor wê yasayê welatî dikarin li her devera ku dixwezin bijîn.

Welatî di civakên siyasî yê modern de, li gor mafên hemwelatîyên civakî dikarin ji hemî derfetên tendirustî, parastina sosyal (di demên bêkar de) û heqdesteke diyarkirî

xwedîpar bin.

Mafên siyasî yê hemwelatîbûnê, beşdarî di hîlbijartinan de, û her wuha dengnedan û baykotkirin e.

Li gor normên civakên siyasî yê modern û mafên welatiyan li welatên dêmokratîk de, Rojhilata Navîn di çi astekê de ye?

Li Tûnisê welatîyekî ji ber xirabiya rewşa aboriya xwe û newekhevbûna mercên jiyana civakî-siyasî agir li bedena xwe berda, û şoreşê di vî welatî de dest pêkir.

Li Mîsirê ciwanek bi destê polîs, di bin şikenceyê de hate kuştin. Jiber ku têkiliyê polîs û bandên madeyên hişber dabû eşkere kirin. Bûyera kuştina wî ciwanî, bi wateya nebûna mafê wekheviya hemwelatiyan bû.

Ji aliyê din ve, kêma neteweyên ku di bin

desthilatdariyên dîktatoriyê de, tene bêparkirin jî, mîna keke din ya nebûna mafên siyasî yê welatiyan di civakên navçeyê de ye. Desthilatdariya Suniya li ser Şîyan û komkujiyên Kurdan, li Îraqa berî 2003'an, mîna keke din ya civakên siyasî yê dîktator û nemodern e. Li Sûriyeya îroyîn de, du sal ji serhildana welatîyên nerazî derbaz bûye û hîn jî desthilatdar razî nînin ku guh li daxwazên wan bigrin. Daxwazên rewşa yê welatiyan, bi komkujî û serkûtê berdewam e.

Rola welatên weke Îran û Erebiştanê ku bi leyîzên li ser kêşeyên olî yê di navçeyê de, dixwezin rê li ber ketina pêlên dêmokratîzasyonê di welatên xwe de bigrin jî girîng e. Lê bi kêfxweşî û bxteweriyê ve, guhartin li ber derî ye û civak û welatîyên navçeyê ber bi civakên modern û mercên wekhev ve dimeşin. Lê metoda desthilatdariyên dîktator li hember daxwazên welatîyên xwe de,

serkût û komkujî ye. Di dawiyê de, dibe ku navçe heta demeke nediyar bibe meydana pevçûna hêzên serekî, lê ya bingehîn daxwaza gelan ya bi nasnamebûn, mafê hemwelatîbûn û jiyana di civakên siyasî yê modern de ye. Ew yek jî bi cinayet û kuştinan ve ji holê nayê rakirin.

Jiberku bingeha fikrî û ramanî ya dêmokratîyê, li ser wekhevbûna mirovan e, û ji bingeha fikrî û ramanî ya dîktatoriyê, gelek bihêztir e. Her wuha di civakên navnetewî de, bi awayeke berfireh piştîvanî li wê daxwazê, tê kirin.

Bingehê nasnameya kurdan zimanê wan e

Gelek milet hene wek Sirb, Kirwat û Bosnayıyan ku bingehê nasnameya wan olî ye, tevî ku zimanê wan yek e jî, lê jiber ku mezhebê wan cuda ye, ew bûne sê miletên cuda. Hinek milet jî hene ku nasnameya wan di nav dîrokê de çêbûye, dîrok bingehê nasnameya wan e.

Bingehê nasnameya kurdan zimanê wan e. Di nav kurdan de, êzîdî, kakeyî, sunnî, şîî û elewî jî hene. Lê xala hevbeş ya di navbera wan de, zimanê kurdî ye, loma hemî wek kurd tên nas kirin.

Zimanê kurdî mîna piraniya zimanên ku li ser deverê erdnîgarî ya berfireh hatiye belav kirin, ji gelek zaraveyan pêk tê. Du zaravên serekî hene, kurmançiya jorîn û ya jêrîn li gel zazakî, dimilkî û yên din. Bêtiya zimanên cîhanê ji gelek zaravan pêk tên, wek mînak zimanê çînî ku ji her çar mirovan li cîhanê yek çînî ye, ji diyalektên cuda pêk tê. Li Ewropayê jî wiha ye, li Îtalyayê ku zaravê bajarê florence wek zaravê serekî tê hesabandin, her navçeyê bi zaravê xwe dinivîsîne û dipeyve û ev yek nayê wateya ku Îtalî ne netewek in. Zimanê Erebi jî ji gelek zaravan pêk tê. Li Fransa jî heta sedsala 16-ê, Fransiyayê bakûr û başûr hebûn û heta şerê cîhanê yê yekem jî domand. Loma pîrbûna zaravan ne kêmasî ye, lê dibe ku nîşana dewlemendiya ziman bi xwe ye.

Ziman di nava sedsalan de, peyde dibe û di nav çend nesl û nifşekî de winda dibe. Wek mînak, li vê navçeyê zimanê aramî hebû, ku nêzî 600 salan zimanê siyasî û dîpolamsiyê bû li vê navçê, herwiha zimanê hezretê Îsa yê axaftinê bû, lê niha bi tenê li hinek gundên Kurdistanê û Sûriyê tê bikaranîn. Zimanê kurdî jî jiber bê dewletbûna kurdan, di sedsala bîstan de, li jêr metirsiya windabûnê ye. Nemaze li Tirkiyê zimanê kurdî ji 90 salan û vir de li jêr xetera asmîlasyonê de ye.

Dema Enstîtuya Kurdî li Parîsê hat damezrandin, yek ji erkên wê yên serekî parastin û vejandina zimanê kurdî bû. Cara yekem li sala 1983-ê, me hemî zimanzan û

Kendal Nezan

nivîskarên kurd ên Ewropayê yên jî hemî parçeyên Kurdistanê di nav wan de Brahîm Ehmed, Dr. Kemal Fûad û Ferhad Şakelî û kurdên Îran, Bakêr û Sûriyê civiyan derbarê zimanê kurdî. Piştî çend rojan, em gihîştin wê baweriyê ko pêwîstiya zaravê kurmançiya xwarê yan soranî li Başûrê Kurdistanê bi karkirina li ser ziman tune û pîrsgirêkên ku hene dikarin di çarçova karê "Korî Zanyarî Kurd" de bî çareser kirin. Man herdu zaravên din, kurmançî û zazakî.

Meseleya ger zaravê soranî bibe zimanê kurdî yê standard, xewnek e. Lewra ku ne mumkin e kurdên dinyayê bi tevahî fêrî soranî bibin û wê bi kar binin û dewleteke kurdan ya yekbûyî tune ko xelk di xwendinê de hînî vê zaravê bibin. Loma me baş dît, kurmançiyê bipêş bixin û ragihandin û medya bi vî zaravî rêkûpêktir bikin. Ev di heman demê de, parastina dewlemendiya zimanê kurdî ye û divê hemî zaravên bî parastin û bigihînin nifşên nû.

Li ser vê bingehê, enstîtuyê biryar da salane du çaran nivîskar û zimanzanên kurd bicivîne û di pêşî de pîrsgirêka rêzimana kurdî bê zelalkirin, pîrsgirêka rastnivîsa zimanê kurdî çareser bike û parastina gencîneya edeba klasîk a kurdî û gihandina berhemên wêjevanên klasîk ên wek Melayê Cizîrî, Ehmedê Xanî û Feqiyê Teyran bo nifşên nû. Herwiha parastina gencîneya folklorê kurdî yê resen û peyvên rojane yên kevin û parastina devokên kurdî, herwiha karkirina li ser termînolojiyên nû yên ku derbasî nav zimanê kurdî dibin. Heta niha 66 kes beşdarî van civînan bûne, 34 ji wan ji Kurdistanê Bakûr, 19 ji Kurdistanê Başûr, 3 ji

Kurdistanê Rojhilat, 4 ji Kurdistanê Sûriyê, 3 kurdên Sovyetê û 3 zimanzanên biyanî bûne. Van zimanzanan bi nêzîka 10 zimanan dizanibûn, loma van gengeşeyan sudeke mezin dan pîrsa me ya ziman.

Di çarçoveya enstîtuyê de du komîsyonên me yên ziman hene, komîsyonek li ser zaravê kurmançî kar dike û ya din li ser zaravê zazakî. Nêzîka 38-40 milyon kurd li cîhanê hene û nêzîka ji sedî 66-ê wan bi zaravê kurmançî dipeyvin. Li Kurdistanê Bakûr nêzîka 19-20 milyon hene û derdora 15-16 milyon bi kurmançî dipeyvin, li Kurdistanê Îranê 10-11 milyon kurd hene û nêzîka 4 milyon bi kurmançî diaxivin, kurdên Sûriyê jî 2-2.5 milyon in û bi kurmançî daxivin, herwiha kurdên diaspora û derve wek kurdên Asya Navîn û Ermenistan, Lubnan û Yekîtiya Sovyetê ya berê jî bi kurmançî daxivin.

Îro, nêzîka 2 milyon kurdan bi zazakî dipeyvin yanî ji sedî 5-ê kurdan, soranî jî nêzîka 10 milyon pê dipeyvin li Îran û Îraqê angû ji sedî 25-ê kurdan. Loma kurmançî zaraveke pîr giring e û divê bê parastin. Civîna me ya yekem li Katalonya ya Spanyayê bû û di 18-ê Nîsan a 1987-ê de bi hevkarîya hikûmeta katalonya hat li dar xistin. Di civînê de cara yekem nexşeya Kurdistanê bi navên kurdî hat amade kirin û belav kirin, du çaran em li Brûkselê civiyan û du çaran li Denmarka û du çaran em bûn mêvanên Hikûmeta Herêma Kurdistanê li Duhokê, herwiha civînên me yên din li Parîs û Swêdê çê dibin.

Em encamên her civînekê di rengê belavokeke taybet de didin weşandin û li ser medya kurdî tê dabêşkirin. Îro rojnamegeriya kurdî ya kurmançî li Sûriyê û bakur van termînolojiyan bikar tînin, me di dirêjîya xebata xwe de kurmançî kir modeke nû û nivîsandina bi kurmançî akteul kir. Me hemî jimarên belavoka "Kurmançî" wek kitêb çap kir ku ji gelek beşan û ji 1120 rûpelan pêk tê.

Ev kitêb li Stenbolê derket. Ev xebata zêdeyê 20 salan e û em dixin jêr xizmeta zimanê kurdî bi mebesta hevgirtina ziman. Helbet, armanca me ne ew e ku kurmançî bibe zimanê kurdî yê standard, lê bi dîtina me divê hemî zaravên zimanê kurdî bî parastin û dewlemend kirin.

Kaniya helbestan

Necatê Zivingî

Ji dema di tarîtiya şeveke ji şevan

Meha Berfanbar roja bîst û heştan

Bi êrîşên jetan

34 xort û ciwan

Hatine kuştin bi bombebaran...

Ji wê rojê ve...

Roboskî mala nû ye,

Roboskî xana nû ye,

Dîwana nû ye...

Ax û fixana nû ye...

Mezlûm li wir dicivin êdî...

Çiyayên Agirî, Sîpan, Zagros,

Cudî, Şerefdîn û Toros...

Dora Roboskî dipêçin...

Lewra Roboskî nîşana bindestî

Û kelha berxwedanê ye...

Kurmanç, Baban û Behdînan

Botan, Erdelan û Soran

Tevlî Dimilî û Goran...

Êl û 'eşîr,

Rêber û mîr,

Tev kal û pîr...

Dîrok li Roboskî dicive...

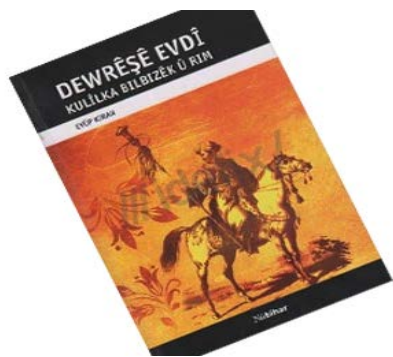
Dişewire...

Dinale...

Dewrêşê Evdî di nav Kurdan de piir tê hezkirin

Dewrêşê Evdî çîrokeke Kurdan a netewî ya Evîndarî û lehengiyê ye. Destana Dewrêşê Evdî, ne demeke pir kevn e. Lê mixabin ji ber derfetê nivîsandina Kurdan tunebûye, ew jî ketiye bin xetera ji bîr kirinê. Mîna kurteçîrok û stran ma ye. Li gor tê gotin 32 şaxê Destana Dewrêşê Evdî hene. Di virda ji alî wêjeya Kurdî bi qasî bê şans bûyinê, balkeşî û dewlemedîyek jî heye. Di Edebiyata Kurdan da cureyek huner heye ku di nava Edebiyata gelên dinê da kêmtê dîtin. Ev jî her çiqas Kurdan nikarîbûne serpêhatiyê xwe binivîsandana jî, li şûna vê ji xwe re babetekî Wêje bi taybet afirandine. Ev jî belklû hêştî nav lê nehatiye kirin.

Mirov dikare ji vê re Helbest-çîrok bibêje. Kurdan serpêhatî, bûyer, qehremanî û kul û kederên xwe weke Helbest-çîrokan anîne zimên. Ango him bi klam-stran him jî di nav da bi awayê çîrok gotine. Wek; Şahmahran, Rustemê Zal, Mem û Zîn, Siyabend û Xecê, Dewrêşê Evdî, Tahir û Zahrê, Filîtê Quto, Evdalê Zeynê, Zembîlfiros, Çetelê Axê, Emê Gozê, Mala Nêsir, Şex Seîdê kal û hwd. Dikare bê gotin ku gelên cîhanê, ji bona kêf û şahiyên xwe stran gotinê. Lê Kurdan êş, derd û fermanên ku bi serê wan da hatine kirine stran.

Li ser Dewrêşê Evdî û Edûlê li her aliyên Kurdîstanê stran bi awayên curbicurhatine tên gotin.

Ev bi xwe jî tê wateya ku ew Destanek bi nîrx û netewî ye. Ji wan strana yek jî dengbêjê deng zengil û deng zêrîn, û gorbihîşt Qerapêtê Xaço ye.

Çavkanî: Avesta Kurd

Dikomênta " Koçerên Xurasana Bakûr" bû sedema nerazîbûna Kurdên Xurasanê

Dikomênta Radyoyî a "Koçerên Xorasana Bakûr" ku heyamê mehek berî niha hatibû amade kirin, li gel narazîbûna Kurdên vê herêmê rû bi rû bû.

Li gor rapora Ajansa Kurdpa, Dikomênta han ji aliyê radyoya Etrek a vê parêzgehê, hatiye amade kirin û bas ji çawaniya Koçkirina koçberên Kurdên Xurasana bakûr dike û jiyana wan koçberan nîşan dide.

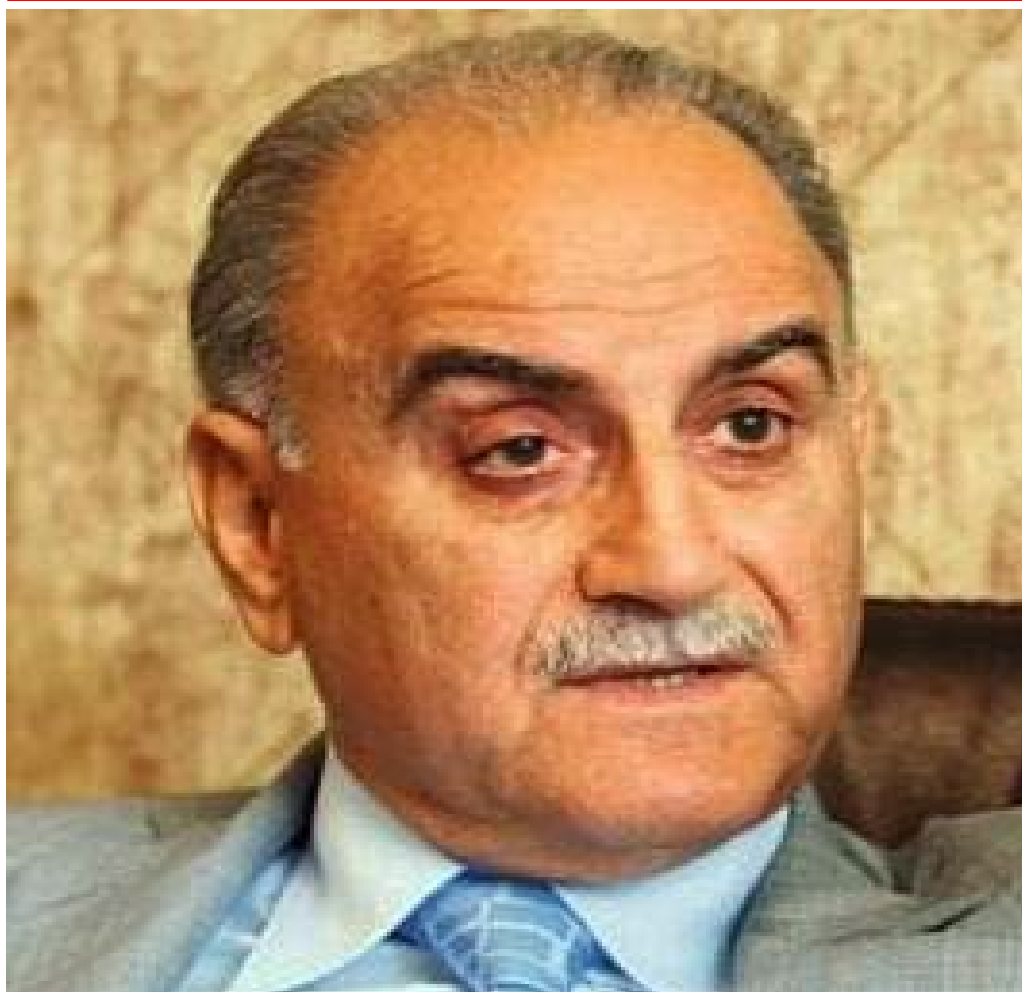
Çavkaniyek bawer pêkirî bi nûçegihanê Kurdpayê' ragehand: Li detpêkê de biryar ew bû ku berhema han bi du zimanê Kurdî û

Farisî bihê çêkirin, lê ji aliyê berpîrsên navenda Deng û Reng a parêzgeha Xurasana Bakûr dijberiya karê han hate kirin û di encam de tenê bi zimanê Farisî hate amadekirin. Ev karê nawenda Deng û Reng a Etrek bo sebebê nerazîbûna Kurdên herêmê.

Kanla Etrek ku kanaleke ser bi dewleta Îranê ye, çî giringiyekê bi zimanê Kurdî nade û bi awayekê ku di heftiyê de tenê 20 deqe bi zimanê Kurdî bername heye, û ew yek di demekê de ye ku pitir ji yek milyon Kurd li parêzgeha Xurasana Bakûr de jiyane dikin.

Tv'ya Xurasana Rezewî bi zimanê Kurdî bernameyan bilav nake û bi awayek berfireh hewil didin ku Kurdên Kirmanc cûda ji Netewa Kurd bidin nîşandan, û wan asîmîle bikin.

Parlemerterê Amedê Şerafedîn Elçî jiyana xwe ji dest da

Parlemerterê Amedê û Serokê Giştî yê KADEP'ê Şerafedîn Elçî jiyana xwe ji dest da.

Elçî demeke dirêj bû ku di destê nexweşiya şerpençeyê de dinaland.

Siyasetmedarê Kurd Şerafedîn Elçî, di sala 1938'an de li Cizîrê hate dinê. Elçî, beşa Hiqûqê li Zanîngeha Enqereyê de bidawî anîbû. Heta demekê li Amedê parêzerî kir.

Di sala 1977'an de cara ewil li Mêrdînê wek parlemerter hatibû hilbijartin.

Di salên 1978 û 1979'an de li Wezareta Avadaniyê de jî kar kiribû. Di dema derbeya leşkerî ya 12'ê Îlonê de hate girtin. Wî seba vê yekê ku gotibû "Li Tirkiyê de Kurd hene û ez jî Kurd im" hate darizandin û 2

sal û 3 mehan ceza xwar. Elçî di hilbijartinên 12'ê Hezîrana 2011'an de li Amedê wek parlemerterê serbixwe hate hilbijartin.

Koça dawiyê ya navbirî bû guman ji bo gelê Kurd li bakûrê Kurdistanê zirarek mezin bû, jiber ku ew kesayetiyekekî nîştimanperwer û parlementerekî lêhatî û çalak bû.

Lewra gelê Kurd bi koça dawiyê ya navbirî pîr xembar bûn, û kesayetiyekekî siyasî, partî û rêkxiraw û nawendên siyasî û medenî ên Kurd bi vê boneyê ve mesajên sersaxiyê ji malbata navbirî re şandin û herwusa li başûrê Kurdistanê de jî du rojan serxweşî jêre hate danîn.